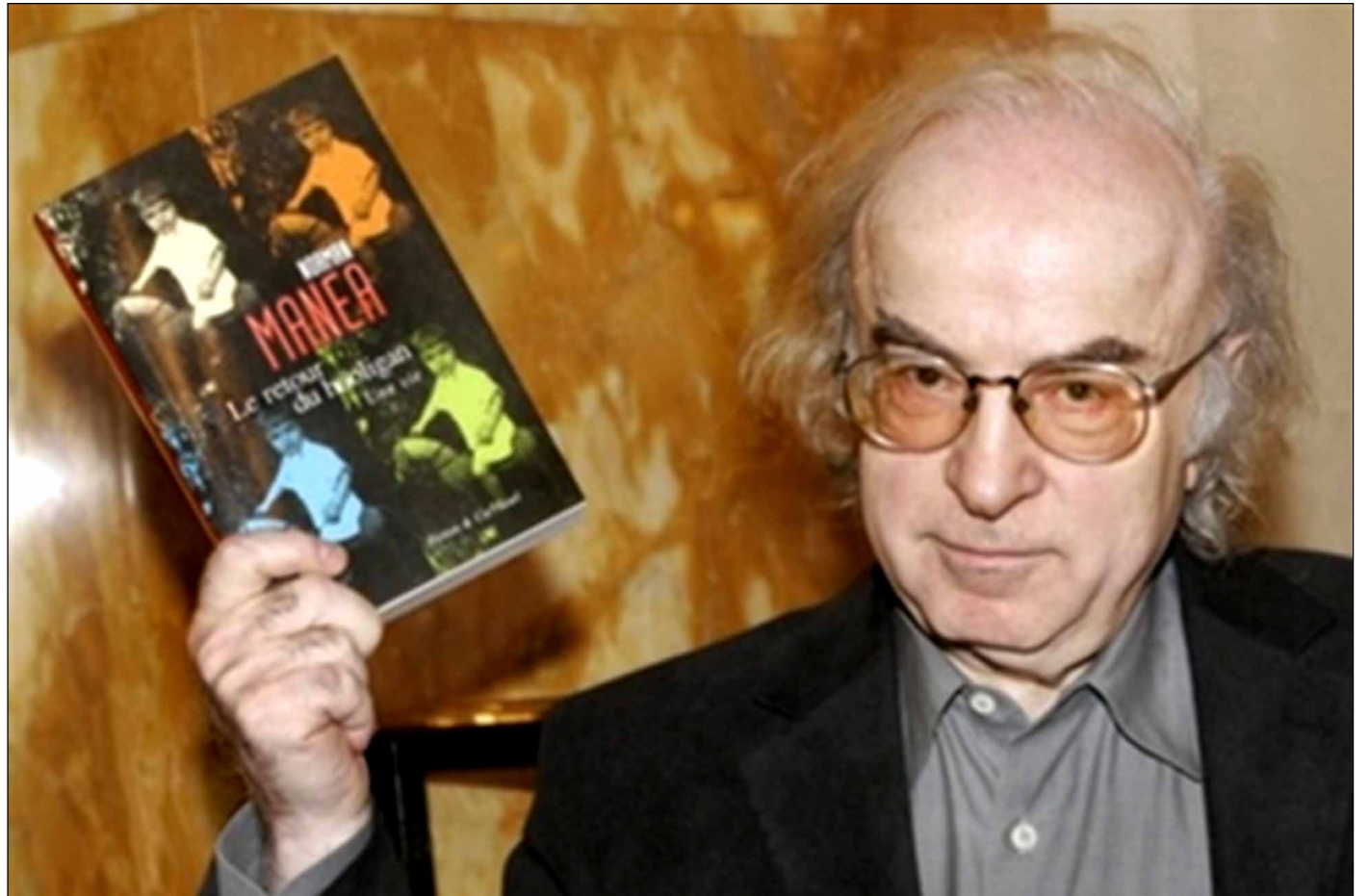

Să fi trecut 22 de ani? ON REVIENT TOUJOURS Bun venit, NORMAN MANEA!

E greu să te desprinzi, ca scriitor, de lumea în care ai scris primele cărți și ți-ai făcut anii de ucenicie. Dar există momente - și ani - când răutatea deliberată, adversitățile și invidia celor care nu te vor scriitor, sfârșesc prin a te obliga să alegi: ori renunți la „a fi“, ori perseverezi în a rămâne tu însuși. Norman Manea a fost obligat, prin toate datele sale, să persevereze în a rămâne el însuși... Și nu puțini au fost cei fericiți să afle că au scăpat de un „huligan“ care se încapătânase să spună adevărul. Acum, după douăzeci și doi de ani, „huliganul“, recunoscut ca scriitor de prestigiu de către confrăți absolut inatacabili, s-a reîntors acasă... Într-o lume care, în

Vremelnicul „acasă“ al călătorului

sfârșit, îi recunoaște meritele, îndârjirile și necruțatoarea conștiință. Au mai plecat și alții între timp și deseori am visat să-i revedem... Pe Alexandru Sever, întâi, dramaturg și prozator de prestigiu, aflat în Israel, pe Lucian Raicu, criticul prin excelență (să adăugăm z.l.), sau pe neuitatul I. Schechter, care s-a stins și el între timp, fără a mai putea afla, definitiv, cine-i chinez... Doar Norman Manea s-a întors, într-un ceas fericit, când universități de prestigiu par hotărâte să-i decerneze titlul de „Doctor Honoris Causa“... Ne-au trebuit opt „Ediții speciale“, a câte opt pagini mari, să-l readucem printre noi pe Mihail Sebastian, acum când nu mai e decât în veșnicie. Câte „Ediții speciale“ ne-ar trebui pentru a-l redobândi pe tărâmul normalității literare pe „huliganul“ revenit printre noi?!

DOREL DORIAN

„Din Babilon am venit, din efemerul Babilon“

Aflăm din presa culturală că Norman Manea, „cel mai tradus autor de limbă română“, laureat al unor importante premii internaționale („Mac Arthur“, „Nonino“, „Médicis Etranger“) va veni în România în a doua jumătate a lunii aprilie a.c., invitat de Grupul de Dialog Social, iar Universitățile din București și din Cluj îi vor acorda titlul de „Doctor Honoris Causa“. Vom relata toate aceste evenimente la timpul potrivit. Părăsind în 1986 România, Norman Manea a revenit ca „huligan“ în 1997 (parafrazăm titlul cărții sale, „Întoarcerea huliganului“). Dacă „Hooligan“ a fost cândva doar un nume propriu în Irlanda, Sebastian l-a preluat din limbajul curent spre a scrie celebrul său pamflet. Norman Manea a reluat acest termen pentru a-și exprima sfâșierea lăuntrică față de propriul destin de scriitor român, obligat să-și părăsească țara natală. Ion Simuț comenta, în „România literară“, romanul „Plicul negru“ – ediția a IV-a (Polirrom, 2007), intitulându-și cronică: „Disperarea clovnului“. A fost ultima carte apărută în 1986, în România sub Ceaușescu, o carte mutilată de cenzură și refăcută cu greu în S.U.A. (manuscrisul rămăsese la Ed. Cartea Românească). Cu „Plicul negru“, el s-a despărțit de un regim pe care nu l-a iubit și nici nu avea cum să-l iubească. Cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani, în 2006, revista „Apostrof“ i-a dedicat un număr în care au semnat o seamă de scriitori români, ca și traducătorul său în italiană, Marco Cugno. Specialist în literatură română, acesta a avut revelația cunoașterii operei prozatorului aflat „în irealitatea imediată“ (cum se exprimă Cugno, amintindu-l pe Blecher). Între 1990-2004 au apărut în Italia principalele scrieri ale lui Norman Manea. Notăm bibliografia scriitorului până la plecarea din țară: proză scurtă – „Noaptea pe latura lungă“ (1969), „Primele porți“ (1975), „Octombrie, ora opt“ (1981); cinci romane: „Captivi“ (1970), „Atrium“ (1974), „Cartea Fiului“ (1976), „Zilele

și jocul“ (1977), „Plicul negru“ (1986); eseuri: „Anii de ucenicie ai lui August Prostu“ (1979), „Pe contur“ (1984). Extrem de productiv până în anul plecării din țară, 1986, Norman Manea a fost apreciat de criticii literari importanți, dar cenzurat fără scrupule și, evident, neiubit de „Stăpâna“ lui Barbu et CO.

În exil (el se consideră exilat), a refăcut și întregit cărțile „forfecate“ de cenzori, a publicat „Octombrie, ora opt“ (1997), „Fericirea obligatorie“ (1999), preluând titlul unui poem al lui Florin Mugur, cu care a fost prieten, („Viața obligatorie“), „Interogatoriu“, „Biografia robot“, „O fereastră deschisă spre clasa muncitoare“, „Trenciul“, „Plicul negru“, „Întoarcerea huliganului“ (2003, 2007), „Despre clovni: dictatorul și artistul“ (1997, 2005), „Plicuri și portrete“ (2004), „Casa melcului“ (1999). Remarcabil este faptul că Norman Manea, spre deosebire de alți scriitori români care au plecat din România în anii „socialismului“ (Petru Dumitriu, Petru Popescu ș.a.), a continuat să scrie în limba română, lăsând pe seama traducătorilor (cu care colaborează direct) contactul cu alte culturi, cu cititori din alte zone. L-au apreciat mult și intelectualii români din Diaspora: Matei Călinescu, Lucian Raicu ș.a. A colaborat și colaborează cu edituri, publicații din România, în ciuda unor diferende, Manea fiind intransigent în privința unui trecut pe care l-a trăit ca supraviețuitor. Eseistica sa a ajuns să fie cunoscută și în China, fiind publicat în revista „Book Town“ din Shanghai în care au apărut un text despre el și fragmente din scrisul său.

Ruxandra Cesereanu scria în „Apostrof“: „Recitesc întotdeauna, cu delicii, «Despre clovni: dictatorul și artistul», carte de-a dreptul felliniană“. Manea se referă, în cunoștință de cauză, la dictatura antonesciană și la sistemul totalitarist al lui Dej, Ceaușescu, ei fiind „clovni totalitari ai secolului XX“. În „Anii de ucenicie ai lui August Prostu“, autorul face o precizare demnă de a fi reținută: „Arta nu propune sisteme coerente; utilitatea ei nu este evidentă... Inevitabilă este întâlnirea cu omul... oprit din circuitul utilitarist al existenței. Efectul momentan nu este întotdeauna și pasager“. Stilul lui Manea este surprins de Corin Braga: „Proza acestuia (a lui Norman Manea) este o mostră de ritualizare estetică a evaziunii. Stilul este imploziv, aluvionar, se delectează în oculte și perifrize mentale, nu numește niciodată direct“ (din articolul: „Stil și traumă“ – Apostrof nr. 7/2006). Matei Călinescu explică plecarea „târzie“ a lui Manea din România prin cuvintele acestuia: „limba (n.n. română) și himerele pe care le furniza“. Leon Volovici scrie o scurtă evocare: „Singur ca și Norman Manea“, citând din cuvintele sale: „În aprilie 1945 eram un bătrân care urma să împlinească nouă ani“. Era după Transnistria. Când a împlinit 60 de ani, Manea spunea: „Cum am putut să las să mi se întâmple mie așa ceva?“. Are umor și își numește biografia: „Lungul drum al imaturității mele“. Irina Petraș scrie despre exasperarea pe care i-o provoacă „plicticosul și interminabilul antisemitism care rămâne, împotriva voinței mele (n.n. - a lui N.M.) forța centrală perturbatoare a biografiei mele“. Irina Petraș îl numește „un hidalgo“, gândindu-se la Don Quijote.

Pe scurt, biografia lui Norman Manea se poate cuprinde în câteva date: născut la 19 iulie 1936, la Suceava, în octombrie, 1941, copil fiind, este deportat cu familia în Transnistria, de unde revine în 1944,

BORIS MARIAN
Continuare în pag. 9

„Exilul – o traumă privilegiată“

În noaptea de 20 iulie 2006, Tv.R. a oferit telespectatorilor români ocazia să se întâlnească, pentru prima oară, cu Norman Manea, plecat de 20 de ani din România, prin intermediul unor fragmente dintr-un foarte interesant film realizat de Mihaela Crăciun, în Statele Unite, unde locuiește scriitorul. Și ca să încheie acest avânt introductiv: pe lângă multiplele dezavantaje, „exilul“ - spune Norman Manea - ne învață și modestia. Vezi că ești doar un mic fir de praf... că oricât ai suferit, alții au suferit mai mult“.

● Nu sunt cel care am plecat. Sunt altul. Este o traumă privilegiată – exilul... Rana exilului este completată de pedagogia supraviețuirii... N-o doream, am fost imbrâncit în ea, dar nu îmi pare rău.

● Am crezut tot timpul că pentru scriitor exilul este o sinucidere... Nu mă simțeam deloc pregătit pentru această nouă zdruncinătură. Literatura (cartea și scrisul) m-a ocrotit în România (firește, m-a și expus) și m-a ocrotit și în exil (chiar dacă într-o măsură mai mică).

● Lagărul [deportarea în Transnistria, la cinci ani, împreună cu familia - n.n.] mi-a format și mi-a instruit sensibilitatea față de suferința altora. Unde este urma lăsată de perioada aceea de totală spaimă? Într-o anumită prudență față de neprevăzut. Mi-a rămas de atunci o stare de neîncredere profundă față de necunoscut: fiecare minut de atunci putea să însemne orice, chiar și sfârșitul. Primele schițe pe care le-am scris au fost despre acea perioadă, deși până atunci nu am discutat despre ea, nu m-am lamentat...

● În carte [Întoarcerea huliganului - n.n.] se înțelege relația mea profundă cu România. Mario Vargas Llosa mi-a spus că i-a plăcut și, când l-am întrebat de ce, mi-a răspuns: no self-pity. Există o permanentă autoironie și cred că naratorul e la fel de sever cu sine ca și cu eroii săi.